

F. M. Dostojevski

BEDNI LJUDI

Prevela sa ruskog
Vesna Smiljanić Rangelov

Mono i Manjana
2010.

Бедные люди, Ф. М. Достоевский

Oh, i ti pripovedači! Ne pišu nešto korisno, prijatno, uveseljavajuće, nego najskriveniju istinu izvlače pred svet!... Ja bih njima zabranio da pišu! Pa na šta to liči: čitaš... i nehotice se zamisliš – i sve same koještarije padaju ti na pamet; zbilja bih im zabranio da pišu; baš bih im zabranio u potpunosti.

Kn. V. F. Odojevski

8. aprila

Najdraža moja Varvara Aleksejevna,

Juče sam bio srećan, preterano srećan, srećan preko svake mere! Vi ste me, tvrdoglavice, makar jednom u životu poslušali. Uveče, oko osam sati, budim se (vi znate, milena, da ja volim da spav-
nem satić-dva posle posla), nabavio sam sveću, pripremam papire, oštirim pero, odjednom, slučajno, podižem pogled – zaista, evo ovako mi je srce zalupalo! Znači, vi ste shvatili šta sam želeo, šta je srdašce moje priželjkivalo! Vidim, krajičak vaše zavese previjen i zakačen za saksiju sa lepim jovom, tačno onako kako sam vam onda nago-
veštavao; tu mi se još učinilo da je vaše milo lice promaklo pored prozora, da ste i vi iz vaše sobice gledali u mene, da ste i vi o meni mislili. I kako mi je bilo krivo, dušice moja, što vaše ljupko lišce ne mogoh lepo da razaznam! Prošlo je naše kada smo i mi jasno videli, milena moja. Starost nije radost, rođena! Evo i sad mi sve nekako titra pred očima; radnem li štogod naveče, napišem li malce šta bilo, ujutro mi se oči zacrvene, i tako teku suze da me čak bude stid od ljudi. Ipak, u mojoj mašti zasvetleo je vaš osmejak, anđele, vaš blagi, srdačni osmejak, pa mi je u srcu bilo upravo onakvo osećanje kao onda, kad sam vas poljubio, Varenjka – sećate li se, anđele? Znate li, dušice moja, čak mi se učinilo da ste mi odatle prstićem pripretili? Je l' da,

vragolanko? Neizostavno sve to opišite podrobnije u vašem pismu.

A kako vam se čini naša mala dosetka na račun vaše zavesice, Varenjka? Zar to nije tako dražesno? Bilo da sedim i radim, spremam se za spavanje ili se budim, sve vreme znam da i vi tamo mislite o meni, sećate me se, da ste i sami zdravi i veseli. Spustite li zavesu – znači, zbogom, Makare Aleksejeviču, vreme je za spavanje! Podignete li je – znači, dobro jutro, Makare Aleksejeviču, kako ste spavali, ili: kako ste sa zdravljem, Makare Aleksejeviču? Što se mene tiče – ja sam, Bogu hvala, zdravo i dobro! Je l' vidite, dušice moja, kako je to vešto smišljeno; pisma nisu ni potrebna! Lukavo, zar ne? E, a to je moja dosetka! I? Kako mi idu te stvari, Varvara Aleksejevna?

Imam vam saopštiti, milena moja, Varvara Aleksejevna, da sam ove noći spavao dobro, uprkos očekivanjima, čime sam sasvim zadovoljan; iako, čim je stan nov, zbog preseljenja, nekako ne može da se spava; nekako ništa nije potaman! Ustao sam danas kao čili soko – sa pravim uživanjem! Kako je današnje jutro lepo, milena! Kod nas su otvorili prozor; sunašce sija, ptičice cvrkuću, vazduh odiše prolećnim mirisima, i sva priroda se budi – da, i sve ostalo bilo je u skladu s tim; proleće kô proleće. Čak sam danas i sanjario prilično prijatno, i sva moja sanjarenja o vama su bila, Varenjka. Uporedio sam vas sa pticom nebeskom, stvorenom ljudima na utehu i zarad ulepšanja prirode. Tu sam

pomislio, Varenjka, da i mi, ljudi što u brigama i sa teškim nemirima živimo, isto tako moramo zavideti bezbrižnoj i nevinoj sreći nebeskih ptica – i ostalo sve tako, ovome slično; to jest nastavio sam da pravim takva daleka poređenja. Imam jednu knjigu, Varenjka, a u njoj je isto to, sve je isto tako veoma podrobno opisano. Ja pišem zato što ima najrazličitijih sanjarenja, milena. A eto, proleće je, pa su i misli prijatne, oštre, kitnjaste, i sanjarije bivaju nežne; sve u ružičastoj boji. Zbog toga sam i napisao sve ovo; a uostalom, sve sam to uzeo iz knjige. Tamo pisac ispoljava istu želju u stihovima i piše –

Što nisam ptica, ptica grabljivica!

Eto, itd. Ima tamo još raznih misli, no Bog s njima! Nego, kud ste to išli jutros, Varvara Aleksejevna? Ja se još nisam bio ni za posao spremao, a vi već baš kao prolećna ptičica – prhnuli iz sobice i preko dvorišta prođoste tako veseli. Kakva je milina bilo gledati vas. Ah, Varenjka, Varenjka! ne budite tužni; u nevolji od suza vajde nema; to ja znam, ja to iz iskustva znam. Sad je kod vas tako mirno, a i zdravlje vam se malo popravilo. Pa, kako vaša Fedora? Ah, kako je ona dobra žena! Napišite mi, Varenjka, kako vi s njom živite tamo i da li ste posve zadovoljni? Fedora voli malo da gundđa; a vi ne gledajte na to, Varenjka. Bog s njom! Dobra je ona. Već sam vam pisao o ovdašnjoj Terezi – takođe je i dobra i pouzdana žena. A koliko sam se

tek brinuo zbog naših pisama! Kako će se prosljeđivati? I eto kako je Gospod na našu sreću poslao Terezu. To je dobra, krotka, ćutljiva žena. Ali naša gazdarica je prosto nemilosrdna. Satire je poslom kao izandalu krpu.

A u kakav sam ja ćumez upao, Varvara Aleksejevna! Da vidiš stana! Ranije sam živeo kao pravi gluvać, znate i sami: mirno, tiho; kod mene je bilo: lepo se čuje muva kad proleti. A ovde: galama, kri- ci, buka! Pa vi i ne znate kako je to ovde udešeno. Zamislite, na primer, dugačak hodnik sasvim ta- man i prljav. Sa desne strane pust zid, a sa leve sve vrata do vrata, kao hotelske sobe, tako se nižu. Eto, te prostorije se iznajmljuju, a svaku čini po jedan sobičak; živi se po jedno, dvoje ili troje u svakom. Reda ne tražite – Nojeva barka! Međutim, izgleda da su to dobri ljudi, sve obrazovani, učeni. Ima je- dan činovnik (on radi negde u literarnom odseku), načitan čovek: i o Homeru, i o Brambeusu, i o još raznim tamo njihovim piscima priča, o svemu pri- ča – pametan čovek! Stanuju tu i dva oficira i samo igraju karte. Stanuje mornarički zastavnik; stanuje Englez-učitelj. Pričekajte, ja ću vas nasmejati, mile- na. Opisaću ih u sledećem pismu satirično, to jest onako kakvi i jesu, do tančina. Naša gazdarica – to je jedna majušna i prljava baba, po ceo dan ide u pa- pučama i kućnoj haljini, i po ceo dan samo viče na Terezu. Ja stanujem u kuhinji, ili daleko ispravnije biće ako kažem ovako: tu pored kuhinje ima jedna

soba (a naša je kuhinja, to se mora primetiti, čista, svetla, veoma lepa), uzana sobica, jedan skroman ugao... to jest, još bolje rečeno, kuhinja je velika sa tri prozora, a duž poprečnog zida je pregrada za mene pa izlazi kao cela soba, prekobrojna prostoriya; sasvim prostrano, udobno, ima i prozor, i sve – rečju, sva zgoda. I eto, to je moj kutak. Ali ne mislite, milena, da tu ima još nečega ili da postoji nekakav tajanstveni smisao; da je to, navodno, kuhinja! To jest, ja možda i stanujem upravo u tom sobičku za pregradom, ali nije to ništa. Ja, od svih odvojeno, živim polako, živim kradom. Namestio sam sebi krevet, sto, komodu, dve stolice, okačio ikonu. Istina, ima i boljih stanova, možda i daleko boljih stanova, no glavna je udobnost; pa i to sam sve zarad udobnosti, i ne mislite da je to zbog nečeg drugog. Vaš prozorčić je nasuprot mog, preko dvorišta; a i dvorište je usko – i uzgred mogu da vas vidim – sve mi je, kukavnom, i veselije i jevtinije. Ovde kod nas najlošija soba, sa hranom, košta trideset pet rubalja u asignacijama. Više nego što džep dozvoljava. A mene moj stan košta sedam rubalja u asignacijama, i hrana pet rubalja u srebru: znači dvadeset četiri i po, a ranije sam plaćao celih trideset i zato mnogo šta sebi uskraćivao. Čaj nisam pio redovno, a sad sam eto i za čaj i za šećer uštedeo. Jer, znate, rođena moja, nekako je sramota ne piti čaj; ovde je sve neki narod imućan, pa je sramota. I pijesh ga zbog drugih, Varenjka, zbog izgleda, zbog tona; a meni je svejedno, ja nisam probirljiv. Uzmite